

Verslag internetconsultatie (corona)belastingenschuld

Inleiding:

De internetconsultatie had betrekking op het bestaande invorderingsbeleid m.b.t. coronabelastingenschulden. De consultatie liep van 4 april 2022 t/m 9 mei 2022. Aan de hand van een vragenlijst (zie bijlage 1) zijn betrokkenen zoals ondernemers en (branche)organisaties uitgenodigd om hun zienswijze te geven op mogelijke knelpunten bij het aflossen van de opgebouwde belastingenschuld vanaf 1 oktober 2022.

Er zijn in totaal 65 reacties binnengekomen. Uit de reacties blijkt een grote betrokkenheid. Het gaat om 9 reacties van betrokken (branche)organisatie en 56 reacties van individuele ondernemers. Zie hieronder de uitsplitsing.

Reacties ontvangen van (branche)organisaties:

- Koninklijke Horeca Nederland;
- Koninklijke INretail (vertegenwoordiging nonfood);
- Koninklijke Algemene Nederlandse Kappersorganisatie (ANKO);
- Ondernemend Nederland (ONL);
- Automotive;
- NSO Retail (vertegenwoordiging van winkels in de tabak en gemaksdetailhandel);
- Alliantie van evenementenbouwers en eventplatform;
- Vakcentrum voor zelfstandige retailondernemers;
- Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie Accountants (NBA).

Individuele reacties:

Ondernemers uit:	Aantal reacties
Retail	33
Vervoer/Touringcars	2
Dienstverlening	8
Evenementen	6
Kappers	1
Horeca	2
Divers	4

Het verslag heeft de volgende opbouw:

Opbouw verslag	Blz.
Inleiding	1
Algemeen beeld van reacties	2
Beschrijving inbreng internetconsultatie	2
- Varianten op bestaande betalingsregeling	2
- Andere opties	3
- Stoppen/sanering	3
- Bedrijfseconomisch beeld/betaalcapaciteit	3
- Dienstverlening BD/overheid	3
Beschrijven vervolgstappen	3
Bijlage 1 Vragenlijst internetconsultatie	5
Bijlage 2 Resultaat internetconsultatie (inbreng branche/organisaties)	6
Bijlage 3 Inbreng internetconsultatie (individuele reacties)	9

Algemeen beeld van reacties

Uit de reacties komt als algemeen beeld naar voren dat er waardering is voor de uitstelregeling maar ook wordt er een aantal kritische opmerkingen geplaatst. Het gaat dan bijvoorbeeld om de vraag of het eerlijk is dat ondernemers niet volledig gecompenseerd zijn voor loondoorbetaling door de overheid en nu wel het volledige bedrag moeten afrekenen. Ook komt nu scherper in beeld dat het uitstel een vorm van financiering is. Het aflossen in de komende jaren drukt als extra kostenpost op de winstmarge. Dit wordt door een deel als onrechtvaardig ervaren, temeer omdat het beeld is neergezet dat ondernemers volledig gecompenseerd zijn. Dit is volgens een deel een incorrect beeld omdat er geen compensatie was van het ondernemersinkomen of financiële schade op voorraden. Daarbij speelt dat op zichzelf begrijpelijke regels m.b.t. kwartaalomzet, bepaalde ondernemers (starters of ondernemers met incidentele lage omzet in 2019) hard hebben geraakt. Ook wordt opgemerkt dat (eerder) differentiëren van maatregelen beter zou zijn geweest, zodat steun gericht was. Een aantal beleidsopties dat wordt voorgesteld door respondenten ziet er op om dit alsnog te repareren.

Over het beschreven staande beleid bij de consultatie worden vragen gesteld over de rechtvaardigheid, de stapeling met inflatie (hogere Cao's) en de gevolgen van de situatie in Oekraïne. De afdracht van omzetbelasting over het eerste kwartaal was onduidelijk en gaf verwarring. Gevraagd wordt om de stapeling van schulden goed in de gaten te houden. Het uitgangspunt van de overheid dat ondernemers zich moeten afvragen of ze wel of niet doorgaan wordt in verschillende reacties kortzichtig genoemd, omdat het vaak gaat om bedrijven die levensvatbaar waren en in de problemen zijn gekomen. Door een aantal wordt gewezen op het belang van marktwerking en dat de overheid niet moet ingrijpen.

Beschrijving inbreng internetconsultatie

Bij de beantwoording van de vragen naar eventuele oplossingen voor ervaren of verwachte knelpunten, zien we divergerende voorstellen. Het spectrum loopt van generieke kwijtschelding, een nieuwe regeling, of verlengen van de looptijd van de betalingsregeling, via meer gerichte beleidsopties op bepaalde groepen naar vasthouden aan het bestaande beleid en daarmee ruimte te laten voor (noodzakelijke) marktwerking. Zie bijlage 2 en 3 voor een overzicht van de inbreng, uitgesplitst naar inbreng vanuit (branche) organisatie en naar inbreng van individuele ondernemers.

Varianten op bestaande betalingsregeling

Voor de bestaande betalingsregeling van 5 jaar met vaste maandtermijnen, wordt door een meerderheid (door alle brancheorganisaties en een groot deel van de individuele ondernemers) voorgesteld om de looptijd te verlengen. De reikwijdte varieert van generiek (voor iedereen), alleen op verzoek, of op verzoek voor alle *levensvatbare* ondernemingen. Voor de maandbedragen wordt in veel reacties voorgesteld om een pauzeknop mogelijk te maken en/of flexibiliteit in te bouwen voor het te betalen maandbedrag. Ook wordt een aantal keer voorgesteld om niets te doen.

Voor de opgebouwde schuld wordt door een groot aantal voorgesteld om (gedeeltelijke) kwijtschelding mogelijk te maken. Voorgestelde varianten zijn om onderscheid te maken naar eerder omzetverlies, naar belastingsoort (LH kwijtschelden), naar gezonde bedrijven of bijv. naar maximumpercentage van de winst in de komende 5 jaar. Ook wordt voorgesteld om niets kwijt te schelden bijv. vanwege rechtvaardigheid of om ruimte te geven voor marktwerking.

M.b.t. het rentepercentage wordt door een grote groep voorgesteld om rentepercentage niet te verhogen of langzamer te verhogen. Ook wordt in een reactie voorgesteld om de rente als incentive tot aflossen te gebruiken.

Andere opties/varianten

In een aantal reacties wordt voorgesteld om een aanvullende regeling te maken bijv. voor starters, voor ondernemingen met groot omzetverlies, voor compensatie van laatste lockdown en voor compensatie van voorraden. Ook wordt voorgesteld om schuld om te zetten in een achtergestelde lening of om opgebouwd loonbelastingsschuld over alle bedrijven te verdelen (vorm van solidariteit).

Als oplossingsrichting wordt ook voorgesteld om in de fiscaliteit aanpassingen te doen voor ondernemers zoals het verlagen van de BTW, de winstbelasting, het uitstellen van de afbouw van de zelfstandigenaftrek en het versimpelen van BPM-teruggave.

Stoppen/sanering

In de reacties worden verschillende problemen benoemd die ondernemers ondervinden bij stoppen van hun onderneming (zie bijlage 2 en 3 voor een compleet overzicht). Genoemd wordt o.a. de complexiteit van de WHOA, de persoonlijke aansprakelijkheid, restschulden, de hoge transitievergoeding voor personeel en gebrek aan toekomstperspectief.

Als oplossingsrichtingen wordt genoemd kortere schuldsanering, mogelijkheid om huur- en arbeidscontracten te ontbinden, overname van transitievergoeding door UWV, ondersteuning, langere betalingsregeling en kwijtschelding/beperking coronaschulden voor stoppers. Ook wordt 1 keer voorgesteld dat Belastingdienst een automatisch saneringspercentage hanteert.

Bedrijfseconomisch beeld/betaalcapaciteit

In de individuele reacties wordt door ongeveer de helft van de ondernemers gemeld dat er te weinig financiële ruimte is om te investeren en dat de ontwikkeling van liquiditeit en solvabiliteit negatief is. De ruimte voor aflossing van belastingsschuld staat dan onder druk. Hierbij wordt regelmatig opgemerkt dat toegang tot de financiële sector voor detailhandel en horeca lastig is. Een aantal bedrijven signaleert dat er geen problemen zijn bij de ontwikkeling van liquiditeit en solvabiliteit.

Veel brancheorganisaties signaleren financiële problemen bij liquiditeit, solvabiliteit en investeringsruimte. Door een aantal brancheorganisatie is gepeild bij leden. Door INretail wordt opgemerkt dat 20% van retailondernemingen failliet gaan. Bij ANKO geeft 4% van de leden aan dat aflossing een probleem wordt, en bij 26% dat er te weinig ruimte is voor investeren, maar totaaloverzicht ontbreekt vaak nog. KHN beschrijft dat problemen ontstaat bij 20% van hun achterban. Ook wordt bijv. door NSO retail toegelicht dat bij 60% van ondernemers het (privé) vermogen is gedaald.

Dienstverlening BD/Overheid

In de reacties wordt het meest aandacht gevraagd voor de rol en mandaat van de belastinginspecteurs. Gevraagd wordt om coulance, flexibiliteit/maatwerk en menselijke maat. Ook wordt gevraagd om snelheid en helderheid over de te betalen bedragen. De NBA wijst op het belang om bewustzijn te creëren bij ondernemers voor tijdig signaleren van terugbetalingsproblemen via actieve campagne. Wellicht dat de terugbetalingsscan hierbij kan helpen. Ook wordt gewezen op de samenwerking met RVO en UWV om totaaloverzicht bij schulden te creëren. De gemeente kan hier ook een rol vervullen (ONL). NBA pleit voor één schuldenaanpak en noemt samenwerking tussen overheid en accountants/adviseurs als oplossingsrichting.

Beschrijven Vervolgstappen

De uitkomst van de internetconsultatie is betrokken bij de beleidsvorming en verdere vormgeving en uitvoering en van de betalingsregeling (corona) belastingsschuld. Ook zal de uitkomst worden

gedeeld met de departementen die betrokken zijn bij schuldenproblematiek en de eerdere corona steunmaatregelen.

De inbreng voor de consultatie is meegenomen in onderhavige kamerbrief over beleidsopties bij de betalingsregeling (corona)belastingsschuld. Inbreng uit de internetconsultatie is in deze brief geapprecieerd. De Tweede Kamer zal de brief in behandeling nemen. En vervolgens kan bijvoorbeeld een debat worden gehouden.

BIJLAGE 1: Vragenlijst internetconsultatie

Nr.	Vraag
1.	a. In welke sector bent u werkzaam? b. Wat is de omvang en rechtsvorm van uw bedrijf?
2.	a. Wat vindt u van het beleid en aanpak m.b.t. de corona-belastingschulden waarvoor u of uw achterban uitstel van betaling heeft gehad? b. Kunt u dit toelichten?
3.	a. Verwacht u knelpunten bij het aflossen van de opgebouwde (corona)belastingenschuld voor ondernemers? b. Zo ja, welke knelpunten en in welke sector(en)? c. Welke cijfers/signalen heeft u die genoemde knelpunten kunnen onderbouwen? d. Welke oplossingsrichtingen ziet u voor deze knelpunten en waarom?
4.	Hoe kan de Belastingdienst vanuit het perspectief van dienstverlening, bijdragen aan het verminderen van eventuele knelpunten?
5.	a. Wat is uw beeld van de ontwikkeling van liquiditeit en solvabiliteit bij uw bedrijf of bij uw achterban? b. Heeft u of uw achterban voldoende ruimte voor noodzakelijke bedrijfsinvesteringen en voor schuldaflossing? c. Kunt u dit toelichten?
6.	a. In hoeverre hoort u signalen dat in de kern gezonde bedrijven in betalingsproblemen komen? b. Verwacht u hiervan een toename en in welke sectoren? c. Wat verwacht u hierbij van de Belastingdienst, naast de betalingsregeling van vijf jaar en de bestaande mogelijkheden voor sanering?
7.	a. Verwacht u faillissementen? Zo ja, kunt u dit toelichten naar sector, omzet van het bedrijf en de rechtsvorm? b. Kunnen ondernemers/kunt u de weg vinden naar juiste instanties?
8.	Welke mogelijke problemen ziet u bij ondernemers om te stoppen met het bedrijf, indien de situatie daarom vraagt?

BIJLAGE 2: Resultaat internetconsultatie (inbreng branche/organisaties)

Reacties branches/organisaties	Organisatie	Toelichting
Algemeen		
<i>Terugkijkend</i>		
Positief over uitstelregeling	ONL, Evenementen, KHN, Kon Inretail, Vakcentrum	
Positief over uitstelregeling, maar beter eerder kunnen gaan differentiëren	NBA	
Onvoldoende rekening gehouden met bijkomende problemen door inflatie, Oekraïne en gebrek aan maatwerk voor bedrijven met redenen voor lage omzet in 2019	Vakcentrum	
Uitstel van betaling heeft ondernemingen volgehangen met schulden. Overheid had loonbetaling over moeten nemen.	ANKO	
Compensatiemaatregelen 2e lockdown volstrekt onvoldoende door (rigide) kalenderkwartaal TVL en geen compensatie voor ondernemersinkomen	NSO retail, ANKO	NSO retail 1600 leden,
<i>Nu en vooruitkijkend</i>		
Beleid nu onvoldoende helder	Kon Inretail, ANKO	BTW afdracht Q1 bleek niet onder uitstel te vallen
Beleid kortzichtig dat ondernemers zich moeten afvragen of ze wel of niet doorgaan	ONL, Evenement	Gaat nl vaak om levensvatbare bedrijven die in problemen zijn gekomen
Houd stapeling met andere schulden in de gaten en creëer één aanpak voor het terugbetalen van schulden aan de overheid	NBA	NBA vraagt leden om te inventariseren welke ondernemers in problemen gaan komen, 70% van omzetderiving uit eigen zak betaald
Gelijk speelveld terugbrengen in de detailhandel	NSO retail	
Definitie levensvatbaarheid aanpassen (bijv. voor corona financieel gezond betekent levensvatbaar)	ONL, Evenement	
Voorstellen m.b.t. corona belastingschulden bij voorzetting onderneming		
<i>Voorstellen op bestaande betalingsregeling</i>		
Looptijd verlengen generiek	Automotive, KHN, Inretail (10 jaar), Vakcentrum, ANKO, NSO retail	
Looptijd betalingsregeling op 5 jaar houden	NBA	wel direct schoon schip maken bij start
Looptijd verlengen maatwerk	ONL, Evenement, KHN	ONL vraagt dit voor levensvatbare bedrijven, Evenementen ook, ook winst voor overheid want belastinggeld komt dan wel binnen
Pauzeknop maandaflossing	Inretail, Vakcentrum, ANKO, NSO retail	
Flexibel of variabel aflosbedrag	ONL, NSO retail	ONL heeft idee voor een IT systeem dat dit automatisch kan ondersteunen
Invoeringsrente langzamer of niet verhogen	ONL, Evenementen, KHN, Inretail, Vakcentrum, ANKO, NSO retail	Inretail op 0%
<i>Voorstellen op hoogte schuldbedrag (kwijtschelding)</i>		
Gedeeltelijk kwijtschelden	ONL, Automotive, KHN, Inretail, Vakcentrum, ANKO, NSO retail	Inretail via max van 25% van de winst gedurende 5 jaar, NSO retail bij levensvatbare bedrijven
Geen generieke kwijtschelding van belastingschuld	ONL, evenementen	
Schulden kwijtschelden bij gezonde ondernemingen die binnen nu en 5 jaar stoppen	ANKO	
<i>Andere regelingen/oplossingen</i>		
Achtergestelde lening	KHN	
Beleids optie ontwikkelen die aanwas van EV versterkt	KHN	
Duurzaamheidssubsidie breder beschikbaar maken	Vakcentrum	
Teruggaaf BPM versoepelen	Automotive	

Reacties branches/organisaties	Organisatie	Toelichting
Compensatie voor omzetzerving	ANKO	Rekening houden met omvang bedrijf
Acties of knelpunten bij stoppen, saneren:		
<i>Ervaren knelpunten</i>		
Financiële Middelen nodig om te kunnen stoppen	Automotive, NSO retail	
Persoonlijke aansprakelijkheid (transitievergoeding en huurpenningen, en bepaalde investeringen)	Inretail, Vakcentrum, ANKO	
WHOA en WSNP zijn te kostbaar en ingewikkeld	Inretail, ONL	idee dat brancherorganisatie wel mag helpen
Kans op faillissement en verlies woning en blijvende gevolgen privé situatie	Vakcentrum, NSO retail	
Positie van de grote schuldeisers zoals banken te sterk	ONL	
Stoppen kan niet door schulden	ANKO	
Ondernemers al hun spaargeld uitgegeven. Geen steun voor eigen inkomen gehad.	ANKO	
<i>Oplappingsrichtingen</i>		
Stoppersregeling: Kwijtschelden coronaschuld bij stoppen	KHN	voorkomen persoonlijk faillissement
Adequate saneringsregeling inclusief gedeeltelijke kwijtschelding van schulden	NBA	inzetbaarheid maatschappij behouden
Schuldsanering beperken naar 1 jaar	INretail	
Transitievergoeding overnemen door UWV	Vakcentrum, ANKO	
Geen transitievergoeding	NSO retail	
Tegemoetkoming pensioenverlies bij faillissement of stoppen	ANKO	
Makkelijker maken van ontbinden huurcontracten en personeelsovereenkomsten	Inretail, ANKO, NSO retail	
Kunnen afdwingen van schuldenakkoord buiten Whoa om	KHN	
Meer snelheid bij procesgang rond stoppen en zekerheid over (kwijtschelding) coronaschulden	KHN	
Uitwerken evt. rol accountants in proces van oordeel levensvatbaarheid	NBA	
Bedrijfseconomische gezondheid ondernemingen		
<i>Bedrijfseconomische situatie</i>		Inretail 20 tot 25% van omzet is nodig voor aflossing belastingschuld
- Eigen vermogen geslonken verdampt	KHN, ANKO	ANKO boosheid privévermogen inzet en beeld samenleving dat alles is gecompenseerd
- te weinig ruimte voor investeringen	KHN, Inretail, Vakcentrum, ANKO, NBA, NSO retail	ANKO 26% van leden, NBA leden moeten aan de slag met meer vraagstukken
- problemen liquiditeit	KHN, Inretail, ANKO, NBA, NSO retail	KHN bij 20% achterban, waardedeling voorraad en niet in aanmerking voor steun door kwartaalsystematiek, NBA uitstel en steunmaatregelen geven onterecht beeld van goede liquiditeit
- problemen solvabiliteit	KHN, ANKO, NBA, NSO retail	KHN bij 20% achterban, ANKO bij 46% van de leden schuldenlast toegenomen, NBA met name bij eenmanszaken en micro- en kleinbedrijf onder 20%
- beperkte/slechte toegang financiële sector	Inretail, NSO retail	banken eisen 35% solvabiliteit
<i>Betalingscapaciteit</i>		horeca, taxibedrijven, mode, sport en schoenenbranche
- 20% van retailondernemingen gaan failliet	Inretail	
- 4 % leden geeft dit nu aan maar overzicht ontbreekt vaak nog	ANKO	
- beeld dat veel ondernemers nog eerste 6 a 12 maanden zullen voldoen	NBA	
- 60% van ondernemers daling van (privé) vermogen	NSO retail, Inretail	
- gemiddelde belastingschuld voor kledingwinkel €115k en voor schoenen €193k. Dat is 20-25% van jaaromzet, terwijl lage winstmarges	Inretail	
Dienstverlening Overheid en Belastingdienst		
<i>Dienstverlening Belastingdienst</i>		
- Meer coullance begrip en zelfstandige beslisbevoegdheid van belastinginspecteurs	Inretail, ANKO, NSO retail	

Reacties branches/organisaties	Organisatie	Toelichting
- Maatwerk bij betalingsregeling en schulden	Vakcentrum, NSO retail	
- Versnelde BTW teruggave bij oninbare vorderingen	ANKO	
- Bewustzijn creëren bij ondernemers voor tijdig signaleren van terugbetalingsproblemen via actieve campagne. Wellicht dat terugbetalingsscan hierbij kan helpen.	NBA	
- Helderheid over positie BD bij verzoek om schuldsanering	NBA	
- Samenwerking met UWV en RVO zoeken voor totaaloverzicht schulden	NBA	
<i>Dienstverlening overheid</i>		
- Meer coördinatie bij gemeente voor totaalbeeld schulden	ONL	
- Betere voorlichting over gangbare instrumenten om te stoppen of saneren	ONL, Evenementen	
<i>Toegang tot juiste instanties</i>		
- Overheid moet samenwerking opzoeken met accountants en adviseurs om ondernemers te bereiken	NBA	

BIJLAGE 3 Inbreng internetconsultatie (individuele reacties)

Individuele Reacties	Aantal	Toelichting
Algemeen		
Terugkijkend		
Positief over uitstelregeling	18	soms toevoeging achteraf te ongericht
TVL was belangrijk	1	
Achteraf beter WW kunnen gebruiken, dan geen loonbelastingsschuld gehad	2	
Vorraden retail heeft geleid tot grote klappen	2	
Zeer zwaar voor starters of bedrijven met reden lage omzet 2019	2	
Beleid is ontoereikend of slecht	14	geen maatwerk, gedwongen sluiting, geen voorraadcompensatie, belachelijk dat je loonheffing moet betalen, door kwartaal regeling geen tegemoetkoming in kosten, BTW probleem, marktverstrend, maar 30% van loonkosten ontvangen en moet 100% betalen
Nu en vooruitkijkend		
Onduidelijk wat beleid is of belastingschuld is	8	vb Q1 BTW moest toch worden afgedragen, ook voor bedrijven die binnen 5 jaar moeten stoppen
Nu 5 jaar werken om kosten corona te betalen (onrechtvaardig)	2	
Aflossen Uitstel is gewoon extra last op marge, niet gebruikt om te investeren en rendement te creëren	1	
Stapeling met inflatie (CAO) en Oekraïne	3	
Helder lange termijn perspectief schetsen zodat retail weer weet waar ze aan toe zijn	1	
Niet ingrijpen in marktwerking	6	
Voorstellen m.b.t. corona belastingschulden bij voorzetting onderneming		
Voorstellen op bestaande betalingsregeling		
Looptijd verlengen generiek	21	Vaak 10 jaar, 1x 15
Maatwerk betalingstermijn	3	
Looptijd verlengen (maatwerk)	3	
Pauzeknop	10	
Mandaat belastinginspecteur (mildheid)	5	Met regelgeving
Invorderingsrente niet of langzamer verhogen	18	
Voorstellen op hoogte schuldbedrag (kwijtschelding)		
(Gedeeltelijk) Kwijtschelden generiek	4	
Loonbelasting kwijtschelden en al afgedragen loonbelasting compenseren	1	
Kwijtschelding maatwerk	16	Bijv. beperken tot kleinere ondernemers, of getroffen sectoren, detailhandel, of voor bedrijven die gezond zijn en binnen vijf jaar stoppen
Loonbelasting kwijtschelden bijv. afhankelijk van percentage omzetverlies	3	
Terugbetalen naar draagkracht	6	max van 25% van de winst gedurende 5 jaar
Kwijtschelding voor ondernemer met fysieke winkel	1	
Geen nieuwe voorstellen of aanpassingen: marktwerking		
Geen ingrijpen in marktwerking door overheid, beleid niet aanpassen	6	
Gedegen rentepercentage incentive tot betaling	1	
Niet kwijtschelden	6	
Niet looptijd aanpassen	5	
Nieuwe regelingen		
Compensatieregeling voor kerstperiode of sluiting	2	
Voorraadcompensatieregeling opnieuw bezien	1	
Regeling per ondernemer igv coronagevolgen	1	
Maatwerk voor starter	1	
Loonbelastingsschuld rekening verdelen over geheel bedrijfsleven	1	

Individuele Reacties	Aantal	Toelichting
Achtergestelde lening met lange looptijd	1	met langere looptijd
Maatregelen fiscaliteit		
- Geen additionele lastenverzwaring bedrijfsleven	1	
- ZA afbouw uitstellen	1	
- Winstbelasting verlagen	1	
- BTW omlaag	3	kan ook dienen als compensatie en geeft lucht voor liquiditeit, solvabiliteit en investeringen
Acties of knelpunten bij stoppen, saneren:		
Ervaren knelpunten		
- Geen pensioen meer	8	
- WHOA te kostbaar	8	
- Transitievergoeding te hoog of onbetaalbaar	15	vooral bij lang in dienst
- Transitievergoeding valt buiten WHOA	5	
- hoe voorkomen onrechtmatigheid tav arbeid	1	
- geen middelen	4	bijv. leningen in familiekring die men wil betalen
- geen inkomens alternatief	2	
- belastingschuld	2	
- veel eigen geld er in gestopt, niets over dan alles kwijt	5	
- beter om failliet te gaan voor BV	1	
- bedrijf niet te verkopen	1	
- je geeft levenswerk niet zomaar op	1	
Oplossingsrichtingen		
- kortere schuldsanering	11	naar 1 jaar
- beperken of iets aanpassen bij persoonlijke aansprakelijkheid	17	transitievergoeding, huur
- meer informatie en hulp of (psychische) begeleiding	6	
- mogelijkheid voor lange betalingsregeling	1	stoppen kost geld door FOR en balansmutatie woning
- restschuld (oplossen)	6	verplichtingen leveranciers
- goedkoper kunnen wonen	1	
- Mogelijkheid voor ontbinding huurcontracten	10	
- Mogelijkheid voor ontbinding arbeidscontracten	6	
- Bij sanering: Automatisch saneringspercentage van BD	1	
Dienstverlening Overheid en Belastingdienst		
Dienstverlening Belastingdienst		
- Snelheid bij te betalen bedrag en bij bezwaren	2	
- Verhelderen welke schulden en aanslagen onder regeling vallen	2	
- Aflossing via vast bedrag per maand en dat BD dit toewijst aan openstaande post	1	
- Coullance en zelfstandige beslisbevoegdheid van belastinginspecteurs	6	
- Menselijke maat	2	
- Goed toezicht, handhaven en invorderen	1	
- BD niet voor oplossing knelpunten gebruiken	2	
Dienstverlening overheid		
- Psychische hulp	5	
- Informatie voldoende	2	
- Weg niet vinden naar instanties	2	
Bedrijfseconomische gezondheid ondernemingen		
- Liquiditeit positief of geen probleem	8	
- Solvabiliteit positief of geen probleem	5	
- Investeren positief	2	
- Vooruitzicht somber	2	
- Liquiditeit negatief	26	zit in voorraad
- Solvabiliteit negatief	20	
- Geen financiële ruimte om te investeren	33	heel vaak meer dan helft van winst naar aflossing
- (Toegang) Financiële sector lastig	9	solvabiliteiteisen zijn lastig, afdeling bijzonder beheer, computermodellen bepalen, negatieve jaren via gemiddelde lopen jaren mee, gewone banken doen niets meer voor detailhandel en horeca

Individuele Reacties	Aantal	Toelichting
- Toekomstige omzet/winst afhankelijk van vinden personeel	2	